

IZBORNA POSMATRAČKA MISIJA EVROPSKE UNIJE (EU EOM)

KOSOVO,* OPŠTINSKI IZBORI, 3. NOVEMBAR 2013.

PRELIMINARNI IZVEŠTAJ

Pozitivan korak napred za demokratiju na Kosovu

Priština, 5. novembar 2013.

REZIME

- Izbori za gradonačelnike i odbornike skupština opština održani 3. novembra 2013. godine prvi su izbori organizovani prema kosovskom zakonu širom Kosova, uključujući i četiri opštine na severu Kosova sa srpskom većinom. Izbori su usledili nakon sporazuma postignutog 19. aprila 2013. u dijalogu između Prištine i Beograda, uz posredovanje Evropske unije. Održavanje kosovskih izbora na severu po prvi put, predstavljalo je poseban izazov u smislu organizacije. Misija OEBS-a je imala presudnu posredničku ulogu u organizovanju izbora na severu, kao i glasanju putem pošte za birače van Kosova, u Srbiji i Crnoj Gori.
- Izborni dan je protekao mirno u većem delu Kosova. Građani su iskoristili svoje demokratsko pravo da glasaju, uključujući i građane na severu, uprkos pokušajima protivnika izbora u tom delu da odvrate građane od glasanja. Izbore su pokvarili napadi na tri biračka mesta u Severnoj Mitrovici i prekid izbornog procesa u tom delu.
- Izborna atmosfera je u većem delu Kosova bila mirna, a kandidati su imali mogućnost da slobodno organizuju predizbornu kampanju. U nekim mestima su prijavljeni navodi, koje je EU EOM ocenio kao verodostojne, o pritiscima na zaposlene u javnom sektoru, uključujući i nastavnike, da prisustvuju predizbornim skupovima. Operativna grupa, predvođena glavnim tužiocem, je u okviru krivičnog zakonika pokrenula postupak za slučajeve prestupa koji se odnose na predizbornu kampanju, uključujući i zastrašivanje i podmićivanje. Zastrašivanje i pritisak nad političkim aktivistima i glasačima u četiri opštine na severu, od strane protivnika izbora, ograničili su predizborne aktivnosti kandidata, stvarajući ambijent nepovoljan za slobodnu kampanju.
- Pravni okvir obezbeđuje dovoljnu osnovu za demokratske izbore u skladu sa međunarodnim normama kojima se Kosovo obavezalo svojim Ustavom. Promenama Krivičnog zakonika povećan je broj krivičnih prekršaja koji se odnose na izbore i predviđene su strože sankcije.
- Imajući u vidu posebne okolnosti na severu, pripreme za opštinske izbore su sprovedene različito širom Kosova. Tehničke pripreme su protekle bez većih prepreka u većini opština. Ipak, uključivanje srpskog stanovništva sa severa, kao i raseljenih Srba, pokrenulo je mnoga složena i politički osetljiva pitanja.
- Izborni zakon sadrži odredbe koje garantuju biračima koji žive van Kosova pravo da se registruju za glasanje. Međutim, proces registracije nije bio naklonjen biračima, a ni inkluzivan. Od 41.168 zahteva za glasanje van Kosova, preko 39.000 je bilo iz Srbije i Crne Gore. Centralna izborna Komisija (CIK) je u prvi mah odobrila samo 8.383 zahteva, a onda još 5.458 na osnovu žalbi.
- Zakon utvrđuje minimalnu kvotu od 30 procenata zastupljenosti oba pola na listama političkih subjekata za izbore za skupštinu opštine i za broj eventualno dodeljenih odborničkih mesta. Međutim, samo devet od 224 kandidata za gradonačelnike bile su žene.

*Ovim nazivom se ne prejudiciraju stavovi o statusu i u skladu su sa Rezolucijom Saveta bezbednosti UN 1244 (1999) i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o proglašenju nezavisnosti Kosova.

- Mediji su obezbedili opsežno izveštavanje o kampanji, omogućili su kandidatima da prenesu svoje poruke i pružili su biračima različite informacije o kampanji. Međutim, medijski javni servis, *RTK1*, je u svom predstavljanju pokazao vidljivu naklonost vladajućoj Demokratskoj partiji Kosova (PDK).
- Izborni panel za žalbe i predstavke (IPŽP) bavio se žalbama koje se tiču navodnih povreda izbornih pravila u skladu sa zakonodavstvom.

PRELIMINARNI NALAZI

OPŠTE INFORMACIJE

Izbori za gradonačelnike i odbornike skupština opština održani 3. novembra 2013. godine od posebnog su značaja jer su prvi organizovani prema kosovskom zakonu širom Kosova, uključujući i četiri opštine na severu Kosova sa srpskom većinom – Severnu Mitrovicu, Leposavić, Zvečan i Zubin Potok. Izbori su usledili nakon sporazuma postignutog 19. aprila 2013. u dijalogu između Prištine i Beograda, uz posredovanje Evropske unije, koji je, između ostalog, pozvao na održavanje opštinskih izbora u pomenute četiri opštine.

Uslovi za održavanje izbora na severu bili su naročito izazovni. Kosovske institucije nisu imale nikakav uticaj u tom delu, a CIK nije mogao da direktno komunicira sa opštinskim izbornim komisijama (OIK). OEBS je u ovim okolnostima imao presudnu ulogu u posredovanju za učešće kosovskih Srba, pomažući da se organizuju izbori u četiri opštine na severu, kao i glasanje putem pošte za birače koji se nalaze van Kosova. Snažna kampanja za bojkot izbora otežala je ambijent za organizovanje predizborne kampanje.

Što se tiče političkih subjekata, Demokratska partija Kosova (PDK), vladajuća partija sa najvećim brojem poslanika u Skupštini, branila je 14 gradonačelničkih mesta, dok je opoziciona Demokratska liga Kosova (LDK) branila sedam, uključujući i glavni grad Prištinu. Alijansa za budućnost Kosova (AAK) je branila šest, uglavnom na zapadu, dok je za Samoopredeljenje, koje je postalo parlamentarna stranka tek 2010. godine, ovo bilo prvo učešće na opštinskim izborima. Samostalna liberalna stranka (SLS), srpska partija koja je deo vladajuće koalicije na nacionalnom nivou, suočila se sa oštrom konkurencijom u vidu Građanske inicijative 'Srpska', koju podržava nekoliko partija sa sedištem u Beogradu, za vlast u opštinama sa srpskom većinom. U Gračanici je takođe učestvovala nova građanska inicijativa – Savez kosovskih Srba (SKS). Predstavnici mnogih političkih partija su ove izbore videli kao test za naredne parlamentarne izbore.

PRAVNI OKVIR I LJUDSKA PRAVA

Pravni okvir pruža dovoljnu osnovu za demokratske izbore u skladu sa međunarodnim normama kojima se Kosovo obavezalo svojim Ustavom. Iako Kosovo nije potpisnik nijedne važnije međunarodne obaveze o ljudskim pravima ili organizovanju demokratskih izbora, ustav navodi direktnu primenjivost nekoliko međunarodnih sporazuma i instrumenata, uključujući i Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i njene protokole i Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima. Nakon opštih izbora održanih 2010. godine formiran je skupštinski odbor zadužen za predlaganje sveobuhvatne izborne reforme. Međutim, proces reforme je od tada zatajio, a iako su izvršene određene izmene u vezi sa procedurama za žalbe i predstavke, zakonodavstvo koje reguliše izbore još uvek je u najvećem delu nepromenjeno.

Izmenama Krivičnog zakonika 2012. godine povećan je broj krivičnih prestupa u vezi sa izborima i predviđene su strože kazne. Predviđene ozbiljnije sankcije, u kombinaciji sa kampanjama za

informisanje građana koje je sprovedla Operativna grupa sastavljena od glavnog tužioca, predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova, Sudskog saveta, CIK-a i IPŽP-a, kao i jednom kampanjom koju je sprovedla domaća posmatračka organizacija – *Demokratija na delu*, imale su za cilj odvracanje građana od činjenja izbornih prekršaja.

Zakon o opštim izborima utvrđuje kvotu od najmanje 30 procenata zastupljenosti oba pola na listama političkih subjekata za izbore za skupštinu opštine i za broj eventualno dodeljenih odborničkih mesta. Žene su uglavnom u nedovoljnom broju bile zastupljene u opštinskim izbornim komisijama i biračkim odborima.

Jednakost pojedinaca pred zakonom i poštovanje međunarodno priznatih osnovnih prava sadržani su u kosovskom zakonodavstvu. Zastupljenost nevećinskih zajednica u zakonodavnim i izvršnim organima opština je zagantovana. Članstvo u opštinskim izbornim komisijama i biračkim odborima trebalo bi da odražava sastav zajednica u opštini. Međutim, dugoročni posmatrači su primetili da manjinske zajednice, osim srpske i albanske, (u oblastima u kojima Srbi čine većinu) nisu uvek bile zastupljene proporcionalno svom broju. Predizborne kampanje su generalno bile usmerene ka pojedinačnim etničkim grupama i nisu se bavile pitanjima koja se konkretno tiču manjina.

Birači sa specijalnim potrebama su imali pravo da traže kućno glasanje. Samo četiri opštine na severu nisu ispunile ovaj zahtev u predviđenom roku. Slepim osobama su bili dostupni glasački listići na Brajevom pismu.

IZBORNA ADMINISTRACIJA

S obzirom na posebne okolnosti u četiri opštine na severu, administrativne pripreme za opštinske izbore sprovedene su različito širom Kosova. Tehničke pripreme su u većini opština protekle bez većih prepreka. Međutim, uključivanje srpskog stanovništva sa severa, kao i raseljenih Srba, pokrenulo je mnoga složena i politički osetljiva pitanja kojima je OEBS morao da se bavi u okviru svoje posredničke uloge.

Izborima je upravljala izborna administracija od tri nivoa, sastavljena uglavnom od predstavnika najvećih političkih partija. Dok je CIK stalno telo, 38 OIK-a i oko 2.400 biračkih odbora imenovano je samo za ove izbore. Predsednik CIK-a je izabran iz redova sudija Vrhovnog suda. Deset članova CIK-a je nominovano od strane šest najvećih parlamentarnih grupa u Skupštini Kosova, sa četiri člana koji predstavljaju manjinske zajednice.

Uprkos tvrdnjama da je CIK veoma politizovan, članovi CIK-a su radili kolegijalno tokom trajanja Izborne posmatračke misije Evropske unije. Pripreme za izbore su bile centralizovane, a posmatrači su prijavili da su neke opštinske izborne komisije kritikovale nivo podrške koju su dobile od Sekretarijata CIK-a. Opštinske izborne komisije su imale različite radne prakse. Neke su često održavale formalne sastanke, dok su se druge sastajale neformalno i bez vođenja zapisnika. Opštinske izborne komisije su uglavnom bile funkcionalne i uživale su poverenje najvećih izbornih činilaca.

Misija OEBS-a je imala ključnu ulogu u organizovanju izbora u četiri opštine na severu, tako što je pružala pomoć u pripremama za izbore i održavanju kontakata između CIK-a i tamošnjih opštinskih izbornih komisija. Infrastruktura za izbore, kao što su priprema biračkih spiskova i uspostavljanje biračkih mesta osigurana je uprkos mnogim izazovima. Međutim, složenost i politička osetljivost procesa na severu, neizbežno su uticali na transparentnost priprema za izbore u ovim opštinama, stvaranje osećaja nesigurnosti i odsustvo jasnoće. Neki članovi CIK-a su kritikovali OEBS zbog nedostatka informacija o pripremama na severu, kao i o glasanju van Kosova, što je bilo

prouzrokovano nedostatkom formalnih mehanizama za izveštavanje. Nakon pismenog zahteva CIK-a, OEBS je 31. oktobra podneo izveštaj o izbornoj pomoći koju je pružio.

CIK nije ispunio određene operativne i zakonske rokove, naročito u vezi sa javnim objavljivanjem i potvrđivanjem biračkih spiskova. Upotreba državnih simbola Kosova na izbornom materijalu bila je sporna. Iako je CIK postigao dogovor da ukloni simbole sa listića, oni su ostali na biračkim spiskovima, obrascima za rezultate i ostalim službenim dokumentima. Ovo je izazvalo nesigurnost neposredno pred izbore da li će ta dokumenta biti prihvaćena u opštinama na severu. Obrazovanje birača je intenzivirano na televiziji tokom poslednjih dana pre izbora.

REGISTRACIJA BIRAČA

CIK je bio odgovoran za održavanje i ažuriranje biračkih spiskova koji su izvedeni iz centralnog civilnog registra (koji održava Ministarstvo unutrašnjih poslova). Poverenje u tačnost biračkih spiskova je bilo slabo, naročito zbog navoda o čestim slučajevima gde su preminule osobe bile na biračkim spiskovima, kao i velikog broja osoba koje žive u inostranstvu sa pravom glasa. Skoro 1,8 miliona birača je imalo pravo glasa na opštinskim izborima 2013, uključujući i oko 66.000 u opštinama na severu.

Osobe sa pravom glasa koje trenutno žive van Kosova ili su raseljene sa Kosova imale su pravo da se prijave i glasaju poštom. Ukupno je primljeno 41.168 zahteva, uključujući preko 39.000 iz Srbije i Crne Gore. CIK je u prvi mah odobrio samo 8.383 od ukupnog broja zahteva. Prema objašnjenju dobijenom iz CIK-a, ostali su odbijeni jer nisu dostavljeni dovoljni dokazi da su podnosioci živeli na Kosovu pre 1. januara 1998. godine. Ukupno 16.355 odbijenih podnosilaca je podnelo žalbe IPŽP-u. Uprkos velikom vremenskom pritisku, desetočlano veće IPŽP-a je uspeo da ih preispita i odlučilo je da prihvati dodatnih 5.458 zahteva.

Proces registracije birača za glasanje van Kosova bio je glomazan i nije bio naklonjen biračima, a ni inkluzivan. Podnosioci zahteva su morali da dokazuju da imaju pravo glasa podnošenjem kopija starih ličnih karti, pasoša, vozačkih dozvola, računa za komunalne usluge, itd. izdatih na Kosovu. Međutim, mnogi podnosioci su imali problem da dostave kopije nakon 15 godina. Drugo, vremenski rok za registraciju birača za glasanje van Kosova bio je izuzetno kratak, imajući u vidu da je bilo potrebno da misija OEBS-a sve zahteve, odluke i žalbe prebaci do Srbije i vrati nazad, i dostavi biračima putem pošte Srbije. Štaviše, EU EOM je dobio verodostojne informacije da potvrđivanje zahteva od strane CIK-a nije uvek bilo dosledno i zasnovano na objektivnim kriterijumima, i da je CIK ponekad slao odgovore biračima na pogrešne adrese.

REGISTRACIJA KANDIDATA

Registracija kandidata je sprovedena na inkluzivan način. CIK je potvrdio 103 politička subjekta (političke partije, koalicije, građanske inicijative i nezavisne kandidate) za učešće na izborima za gradonačelnike i odbornike skupština opština. Ukupno je potvrđeno 7.926 kandidata za odbornike 38 skupština opština, od čega su jednu trećinu činile žene. Od 224 kandidata za gradonačelnike, samo 9 su bile žene. Protiv nekoliko kandidata za gradonačelnike trenutno se vode postupci za različita krivična dela, a u nekim slučajevima i za ratne zločine.

AMBIJENT PREDIZBORNE KAMPANJE

U većem delu Kosova, uz primetan izuzetak četiri opštine na severu Kosova, predizborne aktivnosti su se odvijale u mirnoj atmosferi, a kandidati su imali mogućnost da slobodno organizuju kampanju. Kampanja je zvanično počela 3. oktobra. Pored predizborne kampanje koja se odvijala putem sredstava javnog informisanja, kandidati su organizovali mitinge i manje sastanke, kao i kampanje od vrata do

vrata i distribuciju letaka. Kandidati su takođe koristili društvene mreže za reklamiranje kampanje i plaćene reklame. Najvidljivije su bile najjače partije u Skupštini Kosova. Uprkos tome što se radilo o opštinskim izborima, isticali su se nacionalni lideri i nacionalna pitanja. Kandidati za gradonačelnike su bili vidljiviji od kandidata za odbornike skupština opština. Protivkandidati su u velikoj meri kritikovali obećanja premijera o značajnim sredstvima za opštine u kojima je on učestvovao u kampanji.

Zakon o opštim izborima sadrži Kodeks ponašanja kandidata tokom kampanje, koji su svi kandidati obavezni da poštuju i koji propisuje da IPŽP može izreći novčane kazne u slučaju povreda. Kodeks, između ostalog, zabranjuje bilo kakvo zastrašivanje ili nasilje od strane političkih subjekata, kao i kupovinu glasova. I pored ovih zabrana, u nekim mestima su prijavljeni navodi o pritiscima na zaposlene u javnom sektoru, uključujući i zdravstvene radnike i nastavnike, kao i čak, da prisustvuju predizbornim skupovima partija na vlasti u dotičnim opštinama. EU EOM je ocenio slučajeve u opštinama Priština, Srbica, Mališevo, Lipljan, Đakovica, Gračanica, Klokot i Leposavić kao verodostojne. EU EOM je primio navode o široko rasprostranjenoj praksi kupovine glasova, naročito na dan pre dana izbora. Bilo je indikacija da su Romi bili meta kupovine glasova u Južnoj Mitrovici i Gračanici.

Postavljanje predizbornih postera je takođe bilo diskutabilno. Kandidati iz nekih opština su tvrdili da su partije na vlasti na lokalnom nivou imale prednost prilikom dodeljivanja komercijalnih bilborda. Kodeks ponašanja zabranjuje postavljanje postera na određenim mestima, kao što su javne ustanove, saobraćajni znakovi, itd. kao i skidanje ili oštećivanje postera. IPŽP-u je podnet veliki broj žalbi u vezi sa kršenjem ovih propisa, a u mnogim slučajevima su izrečene novčane kazne. U pozitivnoj demonstraciji posvećenosti primeni izbornih prava, Operativna grupa, predvođena Glavnim tužiocem, je u okviru Krivičnog zakonika do kraja kampanje pokrenula postupak u 16 slučajeva za prestupe koji se tiču izborne kampanje, uključujući i zastrašivanje i kupovinu glasova.

Široko rasprostranjeno zastrašivanje i pritisak nad političkim aktivistima i glasačima, u tri od četiri opštine na severu, ograničili su predizborne kampanje kandidata, stvarajući ambijent nepovoljan za slobodnu kampanju. EU EOM je ispitao slučajeve pritiska nad izvesnim pojedincima da ne učestvuju u kampanji i ocenio ih je kao verodostojne. Kampanja za bojkot izbora je bila vidljivija od predizborne kampanje kandidata. Poster kandidata na izborima su često bili cepani. Predizborna atmosfera u Leposaviću je bila pozitivnija.

Tri eksplozivne naprave, podmetnute tokom sedmice koja je počela 14. oktobra, bile su usmerene protiv osoba koje su bile kandidati ili su ranije povukle svoju kandidaturu. U noći 1. novembra, fizički je napadnut kandidat Građanske inicijative 'Srpska' za gradonačelnika Severne Mitrovice. Kandidat AAK u Srbici je ubijen 2. novembra, iako nije delovalo da je ovaj slučaj povezan sa izborima. Posete zvaničnika iz Beograda opštinama u kojima su Srbi u većini izazvale su polemiku.

MEDIJI

Sveukupno, mediji su političkim subjektima omogućili raznovrsne načine da prenesu svoje poruke biračima i ponudili su biračima različite informacije kako bi im omogućili da donesu izbor potkrepljen informacijama. Sloboda izražavanja, zagarantovana Ustavom, poštovana je tokom perioda predviđenog za kampanju. Ipak, u jednom istaknutom negativnom slučaju, glavni urednik dnevnog lista *Kosova Sot* je zastrašivan nakon kritičkog foto izveštavanja u vezi sa Opštinom Priština.

Kampanja je bila izuzetno vidljiva u nacionalnim medijima, sa velikim brojem plaćenih spotova i uživo prenosa mitinga, opširnim izveštavanjem u vestima i brojnim debatama kojima su obuhvaćene različite opštine. Mediji su posebnu pažnju posvetili kampanji u Prištini. Iako je bilo redovnih izveštaja i o ostalim opštinama, na prikazivanje u vestima uglavnom je uticalo prisustvo lidera partija, a u manjoj meri aktivnosti opštinskih kandidata i lokalne teme.

Nezavisna komisija za medija (NKM), zadužena za nadgledanje javnih emitera tokom kampanje, primila je devet službenih žalbi. Činjenica da je Komisija sastavljena od politički nominovanih službenika uticala je na njen rad. Dva od sedam člana nisu imenovana usled političkih nesuglasica, a dva su kritikovana zbog učešća u političkoj kampanji. Komisija nije održala nijednu zvaničnu sednicu tokom kampanje, a njena Izvršna služba se bavila svim pitanjima koja se tiču izbora, uključujući i žalbe. EOM je obavestjen, da su, prema praćenju medija koje je obavila Izvršna služba, mediji, uključujući i javne emitere, poštovali obaveze koje se tiču dodeljivanja besplatnog vremena.

Najaktivniji politički subjekti su dobili najviše vremena u većini praćenih medija. PDK je dobio najviše prostora u vestima većine medija na albanskom jeziku. Javni servis, *RTK1*, je u svojim vestima pokazao veću naklonost PDK-u, naročito njenom lideru – premijeru. Privatna *TV21* je svojim gledaocima ponudila uravnoteženo predstavljanje kandidata, dok je u nekim kućama, kao što su televizija *KTV* sa nacionalnom frekvencijom i dnevni list *Koha Ditore*, ton izveštavanja sadržao više kritika prema PDK. Oba kanala su takođe emitovale visokokvalitetne analitičke programe i debate.

Od dva praćena privatna TV kanala na srpskom jeziku, *TV Most* je pokazao pristrasnost u korist Građanske inicijative 'Srpska'. Javni servis na srpskom jeziku, *RTK2*, obezbedio je uravnoteženo izveštavanje, uključujući i debate kandidata koji zastupaju glasače iz zajednica Srba, Crnogoraca i Bošnjaka.

IZBORNI SPOROVI

Za proces žalbi i predstavki odgovoran je IPŽP, nezavisno telo sastavljeno od 10 sudija. Odluke IPŽP-a se mogu osporiti na Vrhovnom sudu. Panel se bavio žalbama o navodnim povredama pravila koja se odnose na kampanju i odlučivao je o predstavkama u vezi sa odlukama CIK-a. IPŽP je obrađivao žalbe i predstavke u skladu sa propisima, razmatrajući dokaze i, u većem delu, poštujući krajnje rokove. Međutim, panel nije održao nijedno ročište na kojem bi saslušao stav podnosioca žalbe ili optuženog. Većina žalbi podnetih tokom zvaničnog perioda za predizbornu kampanju odnosile su se na navodne povrede Kodeksa ponašanja kandidata na izborima. Panel se takođe bavio žalbama protiv odluka CIK-a. Izmenom Zakona o opštim izborima uvedeni su realniji rokovi i povećane su moguće novčane kazne za kršenje izbornih propisa. Međutim, odsustvo jasnih rokova za donošenje odluka o žalbama koje se ne odnose na glasanje i prebrojavanje, dovelo je do toga da je IPŽP-u potrebno puno vremena za rešavanje određenih žalbi.

Što se tiče glasanja van Kosova (videti deo *Registracija birača*), oko 5.100 podnosilaca, čiji su zahtevi za registraciju odbijeni od strane IPŽP-a, podnelo je žalbe Vrhovnom sudu. Međutim, imajući u vidu da je ispitivanje žalbi uslovljeno plaćanjem troškova od 30 evra i da je vreme preostalo do izbora bilo veoma kratko, nije bilo moguće doneti odluku o ovim žalbama na vreme kako bi ova lica bila u prilici da učestvuju ne izborima. To je rezultiralo povredom njihovog prava na traženje delotvornog pravnog sredstva protiv sudske odluke i pravo glasa tih osoba nije poštovano.

DOMAĆI POSMATRAČI

Zakon o opštim izborima previđa domaće i međunarodno posmatranje izbora. CIK je na inkluzivan način akreditovao posmatrače kandidata na izborima i organizacija civilnog društva, čime je povećana transparentnost procesa. Akreditovano je skoro 27.000 posmatrača koji su zastupali političke subjekte. *Demokratija na delu*, koalicija organizacija civilnog društva, posmatrala je celokupan izborni proces i rasporedila je posmatrače širom Kosova na dan izbora. Kosovski ogranak *Balkanske mreže istraživačkog novinarstva* (BIRN) rasporedio je posmatrače na odabranim lokacijama na dan izbora. Institucija Ombudsmena je takođe rasporedila posmatrače, sa težištem na proces glasanja osoba sa ograničenim kretanjem u ustanovama kao što su bolnice, ustanove za mentalno zdravlje, zatvori i pritvorski centri. *Koalicija za monitoring izbora*, sastavljena od devet organizacija civilnog društva iz srpske zajednice, rasporedila je posmatrače u opštinama sa srpskom većinom. CIK je odbio neke od zahteva ove Koalicije za akreditaciju posmatrača, jer te osobe nisu posedovale kosovske isprave.

GLASANJE I PREBROJAVANJE

Izborni dan je u većem delu Kosova protekao mirno i bez većih incidenata. Građani su izlazili na biračka mesta kako bi iskoristili svoje demokratsko pravo da glasaju, uključujući i građane u četiri opštine na severu, uprkos pokušajima protivnika izbora da odvrata građane od glasanja u nekim mestima. Uspeh izbora na severu je pokvaren pred sam kraj glasanja, napadima na tri biračka mesta u severnoj Mitrovici, što je dovelo do prekida izbornog procesa u tim mestima. Glasačke kutije iz drugih opština na severu prebačene su na lokaciju u južnom delu, iako je u nekim slučajevima postojala zabrinutost vezano za bezbednost transfera.

EU EOM je posmatrao otvaranje, glasanje, zatvaranje i prebrojavanje u 460 biračkih mesta širom Kosova. Otvaranje i glasanje su ocenjeni kao pozitivni i zadovoljavajući u većini biračkih mesta u kojima je obavljeno posmatranje. Iako je u većini mesta delovalo da je integritet glasa dovoljno zaštićen, bilo je izolovanih slučajeva ozbiljnih prekršaja, uključujući i višestruko glasanje, zastrašivanje i slikanje glasačkih listića tokom glasanja. Tajnost glasanja se nije uvek poštovala, a u priličnom broju biračkih mesta širom Kosova primećeno je prisustvo više od jedne osobe u glasačkoj kabini, uglavnom zbog porodičnog glasanja.

Postojala je nedoslednost u smislu toga da li bi UNMIK-ove ili srpske isprave trebalo da se prihvate. CIK je veče pre izbora objavio smernice u kojima je navedeno koje isprave mogu da se koriste, ali one nisu definisale da li su srpske isprave obuhvaćene, što je dovelo do zabune kod biračkih odbora u nekim mestima.

Sveukupno, prebrojavanje glasova je sprovedeno bez ozbiljnijih nepravilnosti, iako su u nekim slučajevima primećene proceduralne greške. Veliki broj glasačkih listića za izbore za skupštine opština je proglašen nevažećim, očigledno usled nejasnih uputstava članovima biračkih odbora, kao i slabog razumevanja od strane birača.

Operativna grupa, predvođena Glavnim tužiocem, dostavljala je ažurirane informacije tokom dana izbora o broju pokrenutih krivičnih predmeta za kršenje izbornih prava, sa ciljem odvratanja od činjenja izbornih prekršaja. IPŽP je primio žalbe u vezi sa glasanjem i prebrojavanjem i obavestio je EU EOM da žalbe koje i policija ispituje neće biti obrađene.

Izborna posmatračka misija Evropske unije (EU EOM) na Kosovu počela je sa radom 4. oktobra 2013. godine. Misiju prevodi Roberto Gvaltijeri, poslanik u Evropskom parlamentu. EU EOM je širom Kosova rasporedio ukupno 99 posmatrača iz svih 28 država članica EU, Norveške i Švajcarske radi procene celokupnog izbornog procesa u skladu sa međunarodnim obavezama koje se tiču izbora, kao i kosovskim zakonima. Dva poslanika Evropskog parlamenta su se takođe pridružila misiji i u potpunosti su odobrila ovaj Izveštaj. EU EOM deluje u skladu sa Deklaracijom o načelima za međunarodno posmatranje izbora potpisanom u Ujedinjenim nacijama u oktobru 2005. EU EOM želi da se zahvali Centralnoj izbornoj komisiji i drugim organima, političkim partijama, organizacijama civilnog društva i medijima na njihovoj saradnji i pomoći tokom posmatranja. EU EOM takođe želi da se zahvali Kancelariji Evropske unije na Kosovu, Misiji vladavine prava Evropske unije na Kosovu i diplomatskim misijama država članica Evropske unije na podršci koju su pružili misiji.

Ovaj preliminarni izveštaj se objavljuje pre završetka izbornog procesa. Konačna procena izbora će delom zavisiti od toka preostalih faza izbornog procesa, uključujući i tabelarni prikaz rezultata i rešavanje potencijalnih žalbi i predstavki nakon dana izbora. EU EOM će ostati na Kosovu do završetka drugog kruga izbora za gradonačelnike i objaviće konačni izveštaj, koji će sadržati detaljne preporuke, u roku od dva meseca od završetka izbornog procesa.

Ovaj izveštaj je dostupan na engleskom, albanskom i srpskom jeziku, ali je samo verzija na engleskom zvanična. Elektronska verzija ovog Preliminarnog izveštaja je dostupna na veb strani Misije www.eueom/kosovo2013. Za više informacija ili zahtev za zakazivanje intervjua molimo vas kontaktirajte Florens Maršal, službenicu za odnose s medijima i javnošću, na mobilni: +386 49 73 77 08; ili e-mail: florence.marchal@eueomkosovo2013.eu.

Izborna posmatračka misija Evropske unije
Hotel Emerald, drugi sprat, autoput Priština-Skoplje, 10000 Priština, Kosovo
Tel. +381 38777200; Faksimil. +381 38777201
